

En världsledan innovationsnation

Inspel till Forsknings- och
Innovationspropositionen 2

SISP – Swedish

Innehållsförteckning

Inledning	3
Sammanfattning	5
Nationell kraftsamling för startups och scaleups	7
Ett effektivt stödsystem	8
Långsiktigt stöd hela vägen	9
Nyttiggörande av forskning inom akademien	10
Riktad satsning på deeptech	11
Talangattraktion	12
Testning av ny teknologi	13
Nationell representation för startups och scaleups i EU	14

Inledning

Sverige är ett av de länder i världen som investerar mest i forskning, närmare 3,5%. Vi är också världsledande i antal registrerade patent. Däremot rankar vi inte lika högt när det kommer till att nyttiggöra och kommersialisera dessa i samma utsträckning. För att klara den globala konkurrensen, öka vår ekonomiska tillväxt och skapa fler högkvalificerade arbetstillfällen behöver vi rikta insatser, arbeta mer effektivt och på nya sätt. Dessvärre ser vi att trenden går åt fel håll. Till följd av regeringens höstbudget halverar nu Vinnova VFT-stödet (verifiering av forskning och ny teknologi) samt flaggar för en rejäl minskning av det nationella inkubatorprogrammet. Andra europeiska länder som har sett Sverige som ett föregångsland storsatsar nu och agerar precis tvärtom, exempelvis Spanien, Holland och Tyskland.

Innovativa små och medelstora företag, här benämnda "startups och scaleups", har en exponentiell tillväxtpotential. Dessa företag behöver både bättre regulatoriska förutsättningar och väl fungerande innovationsekosystem för att få rätt förutsättningar att lyckas. Av OECD definieras startups som "kunskapsintensiva företag med hög innovationshöjd och skalbara affärsmodeller". Scaleups är enligt dem "bolag, gamla som nya och stora som små, som vuxit med en årlig omsättningsökning om 20% de senaste tre åren, samt hade minst 10 anställda vid början av treårsperioden".

95% av europeiska patent är vilande. Sverige som nation har ett stort ansvar att se till att fler högteknologiska patent omvandlas till värde på marknaden, bidrar till en positiv samhällspåverkan och ökat välstånd. Idéer som föds inom akademien har långa utvecklingscykler och behöver ett stödsystem som vägleder och investerar i olika faser. Idag har Sverige 13 innovationskontor, 19 holdingbolag och 29 universitetsnära inkubatorer som tillhandahåller det stödet. Dessa organisationer utgör basen i vårt innovationssystem.

Utöver att bidra till nya lösningar på klimat- och samhällsutmaningar, ger stöd till startups och scaleups mångfald tillbaka i form av skatteintäkter, nya jobb och ekonomisk tillväxt. De bidrar även till en ökad dynamik i lokala ekosystem som förebilder och inspirationskällor. I studien Mini Evaluation of the Nordic Scalars Programme (Nordic Innovation, 2019) konstateras att scaleupbolagen är kraftigt överrepresenterade i sin roll att skapa nya arbetstillfällen. De bidrar till 5,2% av nya jobb, men utgör endast 0,19% av alla bolag. Majoriteten av dessa scaleups är det utifrån omsättningstillväxt (51%), följt av dem som är det både utifrån omsättning och antal anställda (30%). Övriga (19%) är det utifrån antal anställda.

Startups och scaleups är kritiska för Sveriges framtida ekonomi, välbefinnande och hållbara utveckling. Det som dock skiljer dessa bolag från andra SMF är att de ofta kräver längre utvecklingstid, är mer resurskrävande och behöver olika former av stöd för att frigöra tillväxtpotentialen. Sverige behöver se och förstå dessa behov för att inte hamna efter i den globala konkurrensen och för att se till att den forskning som görs på de svenska universiteten kommer till största möjliga nytta på marknaden.

Sammanfattning

SISP – Swedish Incubators & Science Parks, ser att Sverige behöver göra följande insatser för att främja landets forskning och innovation:

Nationell kraftsamling för startups och scaleups

Sverige saknar samlade data och insikter om startups och scaleups. Det innebär att kunskapen är låg om vilka och hur många dessa bolag är. Vi behöver en nationell plattform med uppdaterade insikter för att kunna rikta insatserna dit de ger störst effekt.

Ett effektivt stödsystem

Vi behöver öka antalet forskningsresultat från akademien som blir värdeskapande i företagsform genom att säkerställa att det finns ett stödsystem som kan ta hand om detta. Fler idéer från akademien behöver bli värdeskapande i företagsform. Budgeten för det nationella inkubatorprogrammet behöver också öka för att möjliggöra tillräckligt stöd till dessa bolag.

Långsiktigt stöd hela vägen

Affärsutvecklingsstödet i våra svenska inkubatorer och andra stödaktörer tar slut för tidigt, specifikt för bolag med hög, teknologisk komplexitet. Sverige behöver säkerställa ett långsiktigt stöd som bygger vidare på det redan bevisade nationella inkubatorprogrammet genom ett nationellt scaleup-program.

Nyttiggörande av forskning inom akademien

Sverige har en för låg andel forskningsresultat som når en marknad och kommer samhället till gagn. Universiteten behöver ges ett ansvar för att starta nya företag baserade på forskningsresultat, främst genom att behålla eller öka den befintliga budgeten för VFT-stöd för att verifiera forskningsresultat (ofta deeptech) och omvandla dem till nya nyttiggörande innovationer på marknaden.

Riktad satsning på deeptech

Deeptechlösningar tar dock ofta 10-20 år att utveckla och kommersialisera och Sverige saknar en långsiktig plan och finansiering för att stödja de bolag som utvecklar detta, både i tidiga och sena faser. Sverige behöver ett nationellt, långsiktigt deeptechprogram med kraftigt förstärkta resurser för att kunna stötta deeptech i alla faser, från forskning

till skalande bolag. Programmet kan med fördel bli ett tilläggsprogram som ges till näringslivskontor, holdingbolag och det nationella inkubatorprogrammet. Vi behöver också se över den svenska tolkningen av statsstöd för att möjliggöra en kraftfull och långsiktig satsning på deeptech.

Talangattraktion

39% av de examinerade masterstudenterna vid Sveriges universitet är internationella, där majoriteten önskar stanna och arbeta Sverige. Skärpningen av utlänningslagen samt det nya kravet på högre minimilöner för arbetstillstånd försvårar för startups och scaleups att anställa dessa personer – värdefulla resurser för vår svenska tillväxt. Vi måste förenkla processen för utländska studenter och forskare att ta anställning i innovativa företag, eller starta företag baserat på sin forskning, genom fast-track-visum samt undantag för kravet om höjt försörjningskrav.

Testning av ny teknologi

Att genomföra tester av ny teknologi och forskning i Sveriges test- och demomiljöer, är väldigt kostsamt samt svårt att få tillgång till för Sveriges startups och scaleups. Dessa faciliteter måste tillgängliggöras för alla bolag, oavsett storlek och ekonomiska muskler.

Representation för startups och scaleups i EU

Sveriges startups och scaleups saknar nationell representation i EU, vilket resulterar i att de europeiska regelverken samt nya satsningar och program inte anpassas för dessa bolag. En svensk representation behöver säkerställa att svenska startups och scaleups intressen uppmärksammas och drivs framåt. Det innefattar även att inkludera dem i den nationella strategin för att öka svenskt deltagande i Horisont Europa.

Nationell kraftsamling för startups och scaleups

Utmaning

Sverige saknar idag samlade data och insikter om startups och scaleups. Det innebär att kunskapen är låg om vilka och hur många dessa bolag är. Det är också svårt att förstå vilka utmaningar de har och nödvändiga insatser för den här målgruppen riskerar att riktas fel, eller helt utebli. Det finns data, men den är inte komplett och den är inte synkad. Vårt innovationsekosystem är fragmenterat och saknar en nationell strategi med tydliga insatser och mål.

Lösning

Sverige behöver en nationell plattform som löpande samlar och analyserar behov och utmaningar för startups och scaleups tillväxt. Med uppdaterade insikter kan beslutsfattare, regioner och innovationsekosystem rikta insatserna dit de ger störst effekt. Plattformen ska också tillgängliggöra befintliga insatser och resurser, för att startups och scaleups ska kunna dra nytta av dem, oavsett var i landet de är etablerade.

Sverige behöver också, som många europeiska länder och EU redan har, en nationell tillväxtstrategi för startups och scaleups. Idag är målgruppen inkluderad i den breda definitionen SMF, det vill säga små- och medelstora företag. De höginnovativa startup- och scaleupföretagen har helt andra behov när det kommer till exempelvis att testa och validera ny teknologi, finansiering och att bygga komplexa team. Med en samlad kunskap om startups och scaleups, samt det ekosystem de verkar inom, kan departementet ta fram en nationell strategi som realiserar tillväxtpotentialen i dessa bolag.

Ett effektivt stödsystem

Utmaning

För att ha ett ledande innovationsekosystem krävs aktörer som arbetar nära individer med forskningsresultat och innovativa idéer, samt en vilja att skapa värde i samhället och på marknaden. Sverige har 13 innovationskontor, med väldigt begränsade resurser, som tillsammans ska stödja minst 36 lärosäten. Samtidigt har vi 19 holdingbolag och 38 inkubatorer (varav 29 direkt kopplade till universitet), som tillsammans har ett inflöde av idéer från akademien på 24%. Dessutom fungerar holdingbolagen ofta som investerare i väldigt tidiga faser för att andra finansieringskällor saknas där. Vi behöver öka antalet forskningsresultat från akademien som blir värdeskapande i företagsform. Den senaste årsredovisningen från det av Vinnova finansierade nationella inkubatorprogrammet, visar att resultaten de senaste åren är genomgående positiva. Både attraherat kapital, antal anställda och omsättning i de bolag som har varit i en inkubator ökar i mycket större utsträckning än de som inte har varit det. Fler än 4000 idéer utvärderas inom det nationella inkubatorprogrammet varje år och av dessa startas det 350 nya, innovativa företag.

Lösning

Vi behöver säkerställa att det finns ett stödsystem som kan ta hand om fler idéer och forskningsresultat. Innovationskontoren behöver få mer stabila resurser, och holdingbolagen behöver mer kapital att investera. Samtidigt måste lärosätena säkerställa att deras holdingbolag och inkubatorer har en stabil ekonomi och därmed långsiktighet. Det finansiella stödet behöver vara i samverkan mellan lärosäten, regioner och nationella myndigheter. Budgeten för det nationella inkubatorprogrammet har trots det starka resultatet varit detsamma sedan 2016. Ökar vi budgeten, får Sverige fler företag som genererar skatteintäkter, nya jobb och ekonomisk tillväxt, samt nya innovationer med potential att lösa stora samhällsutmaningar.

Långsiktigt stöd hela vägen

Utmaning

Sverige har ett nationellt inkubatorprogram i världsklass, men det affärsutvecklingsstöd som finns hos våra svenska inkubatorer och andra stödaktörer är riktat till startups i tidiga skeden. Stödet tar slut för tidigt, specifikt för bolag med hög, teknologisk komplexitet (deeptech). När bolagen har nått en viss mognad och anses vara scaleups, behövs ett fortsatt stöd i form av bland annat affärsutveckling och finansiering för skalning – förutsättningar för att kunna nå ut med sina lösningar på en global marknad.

Lösning

Sverige behöver ett nationellt scaleup-program med långsiktigt stöd från inkubatorer, science parks och andra stödaktörer. Ett scaleup-program ska bygga vidare på det redan bevisade nationella inkubatorprogrammet. Dessutom är det viktigt att det privata kapitalet engageras och synkas med en sådan nationell satsning.

Nyttiggörande av forskning inom akademien

Utmaning

Sverige ligger i topp bland de mest innovativa länderna i världen när det kommer till output, det vill säga publiceringar, investeringar i forskning samt högkvalitativa patent. Däremot hamnar vi långt ned i globala mätningar när det kommer till att omvandla forskningsresultat till värde i samhället, utöver publiceringar och patent. Det saknas incitament inom akademien för att nyttiggöra forskningen på andra sätt. Vi har en för låg andel forskningsresultat som blir innovationer som når en marknad och kommer samhället till gagn. När nu dessutom medlen för att verifiera forskningsresultat och omvandla dem till nya innovationer drastiskt minskar riskerar Sverige försvaga det tidiga stöd som är kritiskt för att få detta att hända.

Lösning

Att utveckla ett hållbart samhälle genom innovation är ett långsiktigt arbete som behöver ske tillsammans med forskning och akademi, framtidens näringsliv (startups och scaleups), det etablerade näringslivet (storbolagen), vårt samhälle och den offentliga sektorn. Även dessa behöver en neutral arena, som ser till allas bästa, utan särintressen, för att fortsätta driva processen framåt. Kopplingen mellan akademien och stödaktörer behöver därför stärkas och uppmuntras.

- Vi anser att entreprenörskap ska vara en integrerad del i högskole- och universitetsutbildningarna. Oavsett om forskare och studenter har intresse av att starta företag eller inte, har de alla behov av att tänka på sina karriärer, inom och utanför akademien. Att få möjlighet att utveckla sina entreprenöriella förmågor, genom att det integreras i utbildningen, har alla nytta av. Dessutom leder det till bättre studieresultat även i övriga ämnen. Aaltouniversitetet i Finland är ett gott exempel.
- Dessutom behöver det införas tydliga ackrediteringar, till exempel licensiering och uppstart av företag, som är kopplade till nyttiggörande av forskning.
- Universiteten behöver ges ett ansvar för att starta nya företag baserade på forskningsresultat.
- Universiteten behöver också större ekonomisk frihet att investera sina pengar i affärsidéer. Holdingbolagen bör ges mer resurser för att kunna realisera det.
- Regeringen bör prioritera och öka den befintliga budgeten för VFT-stöd för att verifiera forskningsresultat och omvandla dem till nya nyttiggörande innovationer på marknaden.

Riktad satsning på deeptech

Utmaning

Europeiska kommissionens innovationsagenda lyfter startups och scaleups inom deeptech* som viktiga aktörer för att uppnå den gröna och digitala omställningen. Svenska företag är dessutom unikt positionerade för att leda världen i kampen mot klimatförändringarna och rapporter pekar mot att Norden har potential att bli ett Sustainability Valley (ett nordiskt Silicon Valley inom hållbarhet), en möjlighet som även innebär exportmöjligheter för 130 miljarder euro och en miljon nya jobb.

Deeptechlösningar tar ofta 10-20 år att utveckla och kommersialisera, det vill säga nyttiggöra på en marknad. Sverige saknar idag en långsiktig plan och finansieringen för att stödja dessa deeptechbolag, både i tidiga och sena faser, från både privat och offentligt håll. När det statliga riskkapitalet i tidiga högriskfaser minskar följer det privata efter. Det är en oroande trend där Sverige istället för ta ledningen inom deeptech, riskerar att hamna efter i den globala konkurrensen.

Lösning

Sverige behöver ett nationellt, långsiktigt deeptechprogram med kraftigt förstärkta resurser för att kunna stötta deeptech i alla faser, från forskning till skalande bolag. Programmet kan med fördel bli ett tilläggsprogram som ges till näringslivskontor, holdingbolag och det nationella inkubatorprogrammet, som redan tillhandahåller den affärsutvecklande kompetens som deeptechbolagen behöver. Dessa organisationer har dock inte de finansiella musklerna som behövs för att deeptechstartups ska kunna skala. Ett nationellt deeptechprogram behöver också erbjuda statligt finansiellt stöd för kritiska utvecklingsfaser i deeptechbolagens resa. Vinnova bör tilldelas en riktad budget och ett uppdrag att utforma Sveriges nationella deeptechprogram. Lärdomar kan göras från Tyskland där statligt kapital avsätts i en nationell fond för att skapa ett innovationsekosystem för deeptech i världsklass.

Sverige behöver också se över den svenska tolkningen av statsstöd för att möjliggöra en kraftfull och långsiktig satsning på deeptech. Många länder i EU har hittat sätt att göra undantag från femårsregeln just för deeptechstartups.

*2) Deeptech är samlingsnamnet för de banbrytande teknologier som har potential att förändra vårt sätt att vara, verka och se på vår samtid och framtid. De definieras som "banbrytande teknik som kräver intensiv forskning och utveckling med stora tids- och kapitalkrav för att gå från idé till marknadstillämpning." Deeptechföretag kan leda till framsteg som utmanar eller förändrar förutsättningar för hela branscher eller segment av ekonomin på global nivå. För att detta ska ske så måste dessa deeptechstartups kunna växa och bli scaleups.

Talangattraktion

Utmaning

För att säkerställa en ständig tillströmning av kompetens och kreativitet, måste vi aktivt arbeta för att locka internationella talanger till Sverige som har brist på spetskompetens inom flera sektorer. Nästa år (2024) har vi ett behov av fler än 70.000 techtalanger. Totalt är 39% av de examinerade masterstudenterna vid våra svenska universitet internationella. 96% av dem säger att de önskar stanna i Sverige om de har möjlighet, enligt en rapport från Svenskt Näringsliv (2021). Dessvärre infördes det 2021 en skärpning av utlänningslagen, som mycket tydligt försvårar för internationella masterstudenter och doktorander att stanna och arbeta i Sverige. Nya krav innebär bland annat att den som ansöker om permanent uppehållstillstånd efter att ha studerat i Sverige behöver visa upp en anställning om minst 18 månader vid provotillfället. Det är svårt att uppnå för många som arbetar vidare på lärosäten efter doktorandstudier och skapar en osäkerhet för alla med en provanställning i näringslivet. Dessa krav försvårar också för internationella forskartalanger att starta företag i Sverige, eller ta anställning i en startup.

En annan sak som försvårar att ta anställning i en startup är det nya kravet på högre minimilöner. Regeringen föreslår att en arbetskraftsinvandrare ska ha en lön som uppgår till minst 80 procent av medianlönen för att kunna beviljas ett arbetstillstånd.

Lösning

För att möta denna utmaning behöver vi förenkla processen för internationella studenter och forskare att stanna och etablera sig här, vare sig genom anställning eller genom att starta företag. Det här är unga och ambitiösa människor som vi har utbildat och som är värdefulla resurser för vår svenska tillväxt. Vi behöver ta fram fast-track-visum för forskare och techtalanger, likt man har gjort i Spanien och Danmark. Genom att erbjuda attraktiva arbets- och forskningsmiljöer runtom i hela Sverige skapar vi också en dynamisk kunskapsbas som ger en konkurrensfördel på den globala marknaden.

Inför undantag för kravet om höjt försörjningskrav för arbetstillstånd när det gäller anställningar i nya, innovativa företag som behöver den spetskompetens som internationella studenter uppfyller. Startups och scaleups kan sällan erbjuda höga marknadslöner i uppstartsfas, utan ersätter anställda med andra attraktiva förmåner såsom personaloptioner, för att kunna rekrytera efterfrågad kompetens.

Testning av ny teknologi

Utmaning

Sverige har test- och demonstrationsanläggningar i världsklass, varav många i RISE regi. Dessa är till för att idéer tidigt ska kunna testas och utvärderas för att öka innovations- och utvecklingstempot, minska risker och kostnader och snabba på en marknadsintroduktion. Att genomföra tester i dessa test- och demomiljöer, med tillhörande expertis, har däremot alltid varit väldigt kostsamt för Sveriges startups och scaleups, samt svåra att få tillgång till om man inte känner rätt personer.

Lösning

Sveriges testmiljöer måste tillgängliggöras för alla bolag, oavsett storlek och ekonomiska muskler. En insats som har testats och validerats är att ha en lotsfunktion; en relativt begränsad insats som genomförs med rätt arbetssätt och rätt kompetens och som kan ge bolagen tillgång till testbäddar och expertis i stor skala. Lotsfunktionen behöver ha ett tydligt och långsiktigt uppdrag, med staten som beställare. Det inkluderar att efterfråga en konkret och kontinuerlig uppföljning av aktiviteter, resultat och effekter. Det behövs också startupvänliga avtal för att sänka tröskeln som gör att vissa är tveksamma till att använda Sveriges testbäddar. Slutligen, men inte minst, behöver de finansiella möjligheterna för startups och scaleups att nyttja dessa miljöer säkerställas, exempelvis genom ökat anslag till innovationscheckar eller riktade statliga program.

Nationell representation för startups och scaleups i EU

Utmaning

Sveriges startups och scaleups saknar en nationell representation i EU. De frågor som bedrivs på EU-nivå idag berör SMF, men inte specifikt de innovativa, små företagen. De regelverk som nu antas i EU och som kommer att påverka dessa bolag, såsom Data Act, AI Act, Digital Markets Act och Cyber Resilience Act, kommer att påverka startups och scaleups i Sverige. Avsaknas av representation från Sverige innebär att de europeiska regelverken samt nya satsningar och program inte anpassas för våra svenska startups och scaleups. Dessa bolag behöver också vara representerade i EU:s ramprogram för forskning och innovation. Fördelarna med nätverkande på EU-nivå, som i sin tur leder till nya kunder och leverantörer, kompetensutveckling och vikten av att veta vad som är på gång, är stora.

Lösning

En svensk representation baserad på den nationella kraftsamlingen (se punkt 1.) bör vara startups och scaleups röst i Europeiska forum och säkerställa att deras intressen uppmärksammas och drivs framåt. Dessutom, i den nationella strategin för att öka svenskt deltagande i Horisont Europa, bör målsättningar även inkludera svenska startups och scaleups. Fler svenska innovativa startups och scaleups (inte minst inom deeptech) bör ingå i utlysningar inom pelare 3: Innovativa Europa. Idag finns det nationellt stöd för SMF, men inget för startups och scaleups, som är en prioriterad målgrupp i EU:s Innovationsagenda. Specifika insatser i form av rådgivning för att informera och identifiera möjligheter, samt stöd i ansökningsförfarandet, bör ges till denna målgrupp i början av deras tillväxtresa.

En världsledande innovationsnation

SISP - Swedish Incubators & Science Parks inspel till
Forsknings- och Innovationspropositionen 2024